

Miquel Batllori Munné

Barcelona, 1909 - Sant Cugat, 1993

El pare Miquel Batllori era una figura que ens feia difícil creure que ens havia de deixar. Passats els vuitanta, feia al·lusions a vegades al poc temps que li restava de vida, bromejava amb el seu personal sentit de l'humor de que ja vivia prop del cementiri. O quan les onze Universitats dels Països Catalans l'investiren conjuntament doctor honoris causa a un acte celebrat a l'església de Santa Maria del Mar a Barcelona el passat 23 de maig, va ironitzar sobre la celebració d'un magne funeral de cos present, amb vida. Conserv perfectament el record d'ell al paranimf de l'Universitat de València, l'octubre del 2000, quan presentà com a director el projecte de l'edició del *Diplomatari dels Borja*. Havia complit ja els noranta-un anys i va tenir la força moral de ser capaç de presentar un projecte d'edició d'uns cinquanta volums a executar en uns vint anys. Després dels records de quasi un segle, l'hora li va tocar finalment quan va finir repentinament el dia 9 de febrer de 2003 a Sant Cugat, unes setmanes després de que haguéssim perdut a un altre gran historiador, al Prof. Domínguez Ortiz. Els dos varen conservar la seva lucidesa fins al darrer moment. Amb el pare Batllori ha desaparegut un dels majors exponents de la història cultural i religiosa des de l'època medieval i moderna fins al segle XX català i espanyol, a més de ficar-se en Amèrica. Un autor tremendament prolífic i una figura historiogràfica única que deixa un buit impossible d'omplir.

La bibliografia del pare Batllori preparada amb motiu dels seus setanta anys i publicada amb retard per l'*Instituto Español de Cultura* a Roma abarcava ja la xifra de 978 títols. Ara la seva obra supera amb amplitud el milenar de referències, amb una gran varietat de temes tractats. La seva obra completa comprèn disset volums. La seva vida prolongada li va permetre poder tenir la satisfacció de veure editats tots els volums d'aquesta obra completa a més del primer volum del magne projecte del *Diplomatari dels Borja* i de rebre un caramull d'homenatges tributats per la societat intel·lectual, que darrerament li plogueren i que es obvi que li donaren goig.

Miquel Batllori va néixer a Barcelona, a la plaça de Catalunya número 2. Tota la seva vida va mantenir una fidelitat molt estricta a les seves arrels i a la seva identitat catalana en tots els aspectes. Va estudiar dret i filosofia i lletres a la Universitat de Barcelona, situada molt a prop de la seva casa, on va ser deixeble de Jordi Rubió i Balaguer, Antonio de la Torre i Pere Bosch i Gimperà. Solia comentar que el seu pare li havia brindat la possibilitat de poder dedicar-se, si volia, a la investigació fins a complir els trenta anys i que ell l'agafà de la paraula. No cal cap dubte de que aprofità l'oportunitat familiar. Als dinou anys ja donà a la impremta els seus primers treballs d'investigació i des de llavors no s'aturà de treballar i d'escriure, llegant-nos una producció abrumadora i autènticament magistral. Ja prop de complir els trenta, el 1928 ingressà a la Companyia de Jesús. En esser dissolta aquesta orde a Espanya el 1932, durant la Segona República, va

passar a Itàlia, on es llicencià en filosofia el 1936 a la Facultat d'Avigliana, prop de Torí. Després de la guerra tornà a la península. El 1940 es llicencià en teologia a Oña (Burgos) i fou ordenat prevere. Cantà la seva primera missa a Sarrià. El 1941 obtingué el doctorat en història per la Universitat de Madrid amb premi extraordinari damunt *Francisco Gustá, apologista y crítico*, que publicada pel CSIC el 1942, no va ser més que un capítol de l'erudita història que preparava sobre els jesuïtes expulsats.

Aquest any de 1941 vingué a Mallorca com a professor del col·legi de Monte-sion, on romangué fins el 1947, en què es traslladà novament a Itàlia, en aquest cas a Roma. A Mallorca, deixà molts bons records durant aquest sexenni d'estada. En aquest temps disfrutà de l'amistat de diversos intel·lectuals mallorquins, entre ells de Joan Pons i Marqués i Miquel Ferrà, i començà a donar llum a les seves investigacions: el tema de la cultura a la Baixa Edat Mitjana amb l'important trilogia de Ramon Llull, Arnau de Vilanova i Sant Raimon de Penyafort. Batllori va ser un gran estudiós de Ramon Llull i del lul·lisme, amb edicions de les seves obres en català i castellà, i treballs sobre la seva recepció a Itàlia, però a més treballà i publicà sobre la participació mallorquina en el Concili de Trento, el fundador de la Companyia de Jesús a Mallorca, el pare Jeroni Nadal, les cartes del pare Bartomeu Pou al cardenal Despuig, la figura d'Antoni Despuig, a més d'intel·lectuals de la Mallorca contemporània, com Josep Maria Quadrado o Miquel Costa i Llobera. Rebé un primer homenatge el 1945 amb un recull de poemes *Amistat i recordança al P. Miquel Batllori*, que signaren entre d'altres Maria Antònia Salvà, Miquel Dolç, Llorenç Moyà i Miquel Ferrà. La Societat Arqueològica Lul·liana el nomenà membre d'honor el 1948, l'any següent a la seva partida. A partir de llavors la seva figura no quedà desvinculada de l'illa. Sovintejà la seva presència a actes culturals i homenatges diversos, on tiris i troians no discreparen en que la seva presència ensalçava qualsevol celebració. Posteriorment, el 1984 la Universitat de les Illes Balears es va veure honrada per comptar-lo entre la nòmina dels seus *doctors honoris causa* i la Comunitat Autònoma li va concedir la seva Medalla d'Or el 1998, juntament amb Alvaro Santamaría.

A partir de 1947 va anar a residir a Roma, on romangué fins a la seva jubilació. Allà va dur a terme una gran tasca com a director de l'*Archivum historicum Societatis Jesus*, com a membre primer i després com a director de l'Institut Històric de la Companyia de Jesús i com a professor d'història moderna a la Facultat d'Història Eclesiàstica de la Universitat Gregoriana de Roma. La seva estància a Roma li va permetre recórrer i escorcollar arxius i biblioteques que li donaren el suport documental indispensable a les seves ànsies d'aprendre i de transmetre els seus coneixements. La seva etapa romana, de 1947 a 1980, suposà la consolidació de la seva activitat creadora, compatibilitzada malgrat tot amb viatges constants per participar a congressos –era un asidu als Congressos de la Corona d'Aragó–, cursos d'especialització, conferències per tot arreu i estades d'investigació a diversos centres. Els seus estudis sobre Llull, Vilanova, Sant Ignaci, l'humanisme, Gracián i el barroc, l'aportació de la cultura hispano-italiana a la Il·lustració, els jesuïtes a Amèrica, la independència americana, Balmes, les relacions Església-Estat a la Segona República i altres li atorgaren el marxamo i l'autoritat de rigorós historiador en qualsevol tema que va tractar. De rigorós historiador que sempre va saber exercir la capacitat adequada de matisar en el moment adequat. L'hegemonia del català i de l'italià entre les diverses llengües en les que va publicar aquest personatge poliglota són perfectament explicables.

El 1958 va ser un any molt important per a la projecció de Batllori. Aquest any se va publicar la primera edició de l'aplec dels seus assaigs i conferències dispersos titulat *Vuit segles de cultura catalana a Europa*, prologat per Jordi Rubió, obra que ampliada

posteriorment conegué moltes reedicions i traduccions. Amb erudició i amenitat ens posà al nostre abast una colla de fets investigats amb gran agudesa i intel·ligència. Aquest mateix any ingressà a la Real Academia de la Historia. El seu discurs d'ingrés versà sobre un altre dels seus temes preferits *Alejandro VI y la casa real de Aragón, 1492-1498*. Li respongué Gregorio Marañón. Era ja prèviament des de 1947 membre de l'Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona i des de 1951 membre corresponent de l'Institut d'Estudis Catalans. A aquesta miscel·lània ni seguiren d'altres entre les que cal destacar-ne quatre *Catalunya a l'època moderna: recerques d'història cultural i religiosa* (1971), *A través de la història i la cultura* (1979), *Orientacions i recerques: segles XII-XX* (1982) i *De l'Edat Mitjana als temps moderns i contemporanis* (1994).

La primera edició de *Ramon Llull en el món del seu temps* va ser de 1960. La seva vigència demostra que encara el 1998 la demanda d'aquest llibre motivava la seva reedició. Joies bibliogràfiques com *La cultura hispano-italiana de los jesuítas expulsos*, aparegut el 1967 o la seva *Catalunya a l'època moderna: recerques d'història cultural i religiosa* que va veure la llum el 1971, feia anys que estaven esgotats i gràcies a l'edició de la seva obra completa a partir de 1993 els tenim de nou a l'abast. El llibre *El abate Viscardo: historia y mito de la intervención de los jesuítas en la independencia de Hispanoamérica*, editat el 1953, va ser reeditat el 1995 i està també esgotat. La història dels jesuïtes ha constituït un altre eix de les seves investigacions. Des de la dècada dels quaranta no l'ha deixat mai. Batllori fou guardonat amb el Premio Nacional d'Història pel seu llibre de caràcter també miscel·lani titulat *Humanismo y Renacimiento. Estudios hispano-europeos*, publicat el 1987.

La seva magna obra ha fet que Miquel Batllori fos un personatge reconegut universalment. Fou guardonat amb la Creu Sant Jordi (1982), la Gran Cruz d'Alfonso X el Sabio (1984), la Medalla d'Or de la Generalitat de Catalunya (1985), la Medalla d'Or de l'Ajuntament de Barcelona (1992), la Creu d'Honor d'Àustria per a les Ciències i les Arts (1997), la Medalla de l'Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona (1998) i la Medalla d'Honor del Parlament de Catalunya (2001). A més va obtenir el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes (1990), va ser Soci d'Honor de l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana, Premi Lluís Guarnier de la Generalitat Valenciana (1991) i Premi Príncep de Astúries de ciències socials. Al darrer Congrés de la Corona d'Aragó, celebrat a Barcelona i Lleida el setembre del 2000, se li va donar la Presidència d'Honor. A la seva saviesa, hi unia a més la seva gran afabilitat personal i la seva generositat. Sempre contestava a les misives. Sempre complia amb els plaços. Era un home gran i un gran historiador. Ens ha llegat la seva obra que el mantindrà viu i present sempre entre nosaltres.

Josep Juan Vidal